

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 7. prosince 2021 ve věci č. 39378/15 – *Standard Verlagsgesellschaft mbH proti Rakousku* (č. 3)

Senát čtvrté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru o porušení článku 10 Úmluvy tím, že mediální společnosti byla uložena povinnost poskytnout osobní údaje autorů urážlivých komentářů zveřejněných na fórech jejího zpravodajského portálu.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelkou je rakouská společnost, která vlastní a vydává deník Der Standard v tištěné podobě, digitálním formátu a online verzi. Na jejím internetovém portálu jsou k dispozici články s diskusními fóry, kam mohou registrovaní uživatelé psát komentáře. V rámci registračního procesu musí každý uživatel uvést své jméno a e-mailovou adresu. Podmínkou registrace je rovněž odsouhlasení podmínek pro účast na diskusních fórech, kde se mj. uvádí, že nejsou přípustné útočné, diskriminační či nenávistné komentáře, že každý uživatel nese odpovědnost za své příspěvky a že společnost odhalí identitu uživatelů jen v případech stanovených zákonem. Všechny diskusní příspěvky jsou předmětem automatického kontrolního systému zaměřeného na vyhledávání problematického obsahu; uživatelé mohou rovněž nahlásit závadný obsah společnosti, která následně provede jeho kontrolu.

V letech 2012 a 2013 zveřejnili uživatelé pod dvěma články na portálu stěžovatelky urážlivé komentáře týkající se dvou rakouských politiků a politické strany (dále souhrnně jako „žalobci“), kteří následně stěžovatelku žádali o poskytnutí osobních údajů autorů komentářů, aby proti nim mohli zahájit občanskoprávní a trestní řízení. Jelikož stěžovatelka odmítla tyto údaje sdělit, obrátili se žalobci na rakouské soudy, které stěžovatelce nakonec nařídily údaje o autorech komentářů poskytnout.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

V řízení před Soudem stěžovatelka namítala, že uložením povinnosti poskytnout údaje uživatelů, kteří napsali komentáře na její internetový zpravodajský portál, došlo k porušení její svobody projevu podle článku 10 Úmluvy.

a) K existenci zásahu

Soud připomněl, že v dosavadní judikatuře se zabýval otázkou odpovědnosti provozovatele internetového portálu za komentáře třetích osob, kde existence zásahu do práv provozovatele podle článku 10 nebyla zpochybněna (*Delfi AS proti Estonsku*, č. 64569/09, rozsudek velkého senátu ze dne 16. června 2015, § 118). Projednávaná věc se však netýká odpovědnosti stěžovatelky za komentáře třetích osob, nýbrž její povinnosti odhalit osobní údaje autorů těchto komentářů. Ve vnitrostátním řízení stěžovatelka argumentovala tím, že identita autorů komentářů požívá ochrany jakožto novinářský zdroj. Soud však pojem novinářského zdroje definuje jako „kteroukoliv osobu, jež poskytuje informace novinářům“ (*Telegraaf Media Nederland Landelijke Media B.V. a ostatní proti Nizozemsku*, č. 39315/06, rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, § 86). V projednávané věci byly předmětné komentáře zjevně určeny veřejnosti, nikoli novinářům, a proto jejich autory nelze považovat za novinářské zdroje. Stěžovatelka se tak nemohla dovolávat zachování důvěrnosti zdrojů. Soud ale současně poznamenal, že k zásahu do práv dle článku 10 Úmluvy může dojít i jinými způsoby než uložením povinnosti zveřejnit novinářský zdroj.

Ve výše zmíněné věci *Delfi AS proti Estonsku* Soud přijal kvalifikaci stěžovatelky ze strany vnitrostátních soudů jakožto vydavatele (cit. výše, § 128), zatímco v projednávané věci dospěly vnitrostátní soudy k závěru, že stěžovatelka vystupovala v souvislosti se zveřejněním sporných komentářů jako

poskytovatel hostingových služeb. Soud však zdůraznil, že posouzení existence zásahu do práv podle článku 10 nemůže záviset na právní kvalifikaci subjektu ze strany vnitrostátních soudů, ale musí se odvíjet od okolností případu jako celku. V projednávané věci bylo poskytování hostingových služeb pouze jednou z rolí stěžovatelky jakožto mediální společnosti. Vydávala také deník v tištěné a digitální podobě, provozovala zpravodajský portál s fórem pro uživatele, aktivně uživatele usměrňovala při psaní komentářů a obsah vytvářený uživateli na jejím portálu alespoň částečně moderovala. Tyto činnosti jsou dle Soudu úzce propojeny. Celková role stěžovatelky tedy spočívala v podpoře otevřené diskuse a šíření myšlenek týkajících se témat veřejného zájmu chráněných svobodou tisku.

Soud dále upozornil, že povinnost stěžovatelky odtajnit údaje autorů komentářů by mohla odrazovat jednotlivce od přispívání do diskusních fór. Anonymita internetových diskutérů může významnou měrou přispívat k svobodné výměně názorů, myšlenek a informací (*Delfi AS proti Estonsku*, cit. výše, § 147). Stěžovatelka poskytla svým uživatelům určitý stupeň anonymity nejen za účelem ochrany svobody tisku, ale také za účelem ochrany jejich soukromé sféry a svobody projevu chráněných články 8 a 10 Úmluvy. Tato anonymita by nebyla účinná, pokud by ji stěžovatelka nemohla bránit vlastními prostředky. Pro uživatele by bylo náročné, aby sami bránili svoji anonymitu, pokud by jejich identita byla odhalena soudům. Zásah do práva stěžovatelky na svobodu projevu zde tedy spočívá v narušení anonymity uživatelů, a to bez ohledu na výsledek jakéhokoliv navazujícího řízení. Takový zásah je méně závažný než v případě, kdy je mediální společnost shledána odpovědnou za obsah určitého komentáře (a to uložením pokuty či povinnosti tento komentář odstranit), nicméně závažnost zásahu je otázkou, kterou je potřeba se zabývat v rámci vyvažování dotčených zájmů, k němuž se Soud vyjádří při posouzení odůvodněnosti zásahu.

b) K odůvodněnosti zásahu

V projednávané věci není sporu o tom, že zásah byl zákonný a sledoval legitimní cíl, konkrétně ochranu pověsti a práv jiných. Úkolem Soudu je tudíž posoudit jeho nezbytnost v demokratické společnosti. Ač byly předmětné komentáře urážlivé a neuctivé, nepředstavovaly dle názoru Soudu nenávistné projevy, nepodněcovaly k násilí ani nebyly zjevně protiprávní (*a contrario*, *Delfi AS proti Estonsku*, cit. výše, § 128). Týkaly se politiků a politické strany a došlo k nim v rámci veřejné debaty o věcech legitimního veřejného zájmu.

Soud poukázal na důležitost anonymity na internetu, současně však připustil, že tato musí občas ustoupit jiným legitimním zájmům, jako je předcházení trestné činnosti nebo ochrana práv a svobod druhých (*K. U. proti Finsku*, č. 2872/02, rozsudek ze dne 2. prosince 2008, § 49). Vnitrostátní soudy se proto musí v souladu s články 8 a 10 Úmluvy zabývat vyvažováním dotčených zájmů, aby mohly rozhodnout, zda je namístě nařídit odhalení totožnosti autorů, či nikoli. V projednávané věci byly dotčenými zájmy nejenom právo žalobců na ochranu pověsti a právo stěžovatelky na svobodu projevu, ale i role stěžovatelky při ochraně osobních údajů autorů komentářů a právo těchto autorů na svobodu projevu.

Soud uznal, že komentáře v projednávané věci lze hodnotit jako vysoce urážlivé. Vnitrostátní soudy však nijak neodůvodnily, proč převážil zájem žalobců na sdělení údajů nad zájmem stěžovatelky na ochraně anonymity autorů komentářů. Tato otázka je dle Soudu zvláště naléhavá ve světle skutečnosti, že se jednalo o politický projev, který nelze považovat za zjevně protiprávní. Vnitrostátní soudy pouze uvedly, že vyvažování dotčených zájmů je namístě provést až v řízení proti autorům komentářů. Soud ale konstatoval, že toto vyvažování má alespoň *prima facie* proběhnout již v řízení týkajícím se poskytnutí údajů o uživatelích. Soudům je tu ponechán určitý prostor pro uvážení, ač je v případě politických projevů užší. I posuzování *prima facie* vyžaduje jistou míru vyvažování a argumentace. Vnitrostátní soudy se však v projednávané věci vyvažováním protichůdných zájmů nezabývaly. Tím nepřiznaly žádnou váhu roli anonymity jakožto prostředku umožňujícího vyhnout se odvetě nebo nežádoucí pozornosti, který je důležitý při podpoře svobodného šíření názorů, myšlenek a informací, zejména pokud se jedná o politické projevy, které nejsou nenávistné nebo jinak zjevně protiprávní. Při absenci jakéhokoli vyvážení těchto zájmů nebyla rozhodnutí vnitrostátních soudů podložena

relevantními a dostatečnými důvody, které by odůvodňovaly daný zásah. K porušení článku 10 Úmluvy tudíž došlo.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Eicke ve svém částečně nesouhlasném stanovisku uvedl, že dle jeho názoru je stížnost neslučitelná s Úmluvou *ratione materiae*. V dosavadní judikatuře Soudu totiž nelze najít argumenty pro rozšíření ochrany článku 10 Úmluvy na poskytovatele hostingových služeb, což je role, v níž stěžovatelka v projednávané věci vystupovala, byť je shodou okolností zároveň mediální společností. Svobody tisku se nelze dovolávat toliko z důvodu, že stěžovatel je novinářem či představitelem tisku, bez ohledu na to, zda mají okolnosti případu vazbu na výkon novinářské činnosti. Ochrana zaručená v článku 10 je funkční, a nikoliv personální.